

NEKROLOG

JOHAN PETERSEN

I 1900 kom jeg til Angmagssalik som medlem af Amstrup-Expeditionen og traf Johan Petersen, der bød os velkommen til by's, som dog kun bestod af præste- og bestyrerbolig, et lille hus, som kun var beregnet til foreløbig bolig for præst og bestyrer, indtil de endelige boliger kunne blive færdige – men som dog stadig »pryder« vore dages Angmagssalik. Dertil kom et meget lille pakhus og et par grønlanderhuse – det var »byen« i 1900.

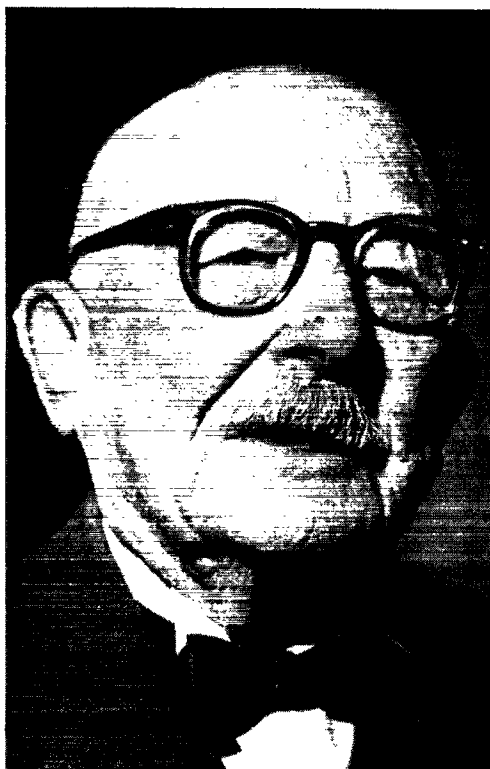
Selv om vi kun var ekspeditionsfolk og ubevandrede i eskimoernes vanskelige sprog, kunne vi ikke undgå at se og føle det intime tillidsforhold, som allerede den gang bestod mellem de primitive eskimoer og Johan Petersen, der færdedes mellem dem som en af deres egne.

Samtidig med Johan Petersen ankom en anden dansker til Angmagssalik, en missionær, der havde påtaget sig det såre vanskelige hverv at bibringe de primitive eskimoer kristentroens grundsætninger. Missionæren var ivrig nok, men hemmet ved en total mangel på kendskab til eskimoernes livsvaner, deres tro – eller mangel på tro – og kunne end ikke tale med eskimoerne i de første fire-fem år, uden med Johan Petersen som tolk.

Den hjælp til missionsgerningen blev glædelig ydet af den retsindige Johan Petersen, som var en troende mand, der betragtede det som sin kristenpligt at hjælpe eskimoerne til at opfatte det mest mulige af missionærens forklaringer om den almægtige Gud og hans krav til mennesket om at følge hans bud.

I de første årtier efter koloniens oprettelse kom der også andre danske til Angmagssalik: Ekspeditionsfolk, videnskabsmænd og enkelte gange også en læge, som tilså distriktets syge eskimoer i de få dage, det årlige skib lå på havn for at losse forsyninger til kolonien. Johan Petersen var en trofast støtte for disse danske, og for at fremme deres forskellige hverv øste han glædeligt af sit store fond af viden og erfaring vedrørende eskimoerne og landet, som de og deres fædre havde beboet i adskillige generationer.

For den alsidige Johan Petersen var det dog en meget stor lettelse, når lægen kom til Angmagssalik, da han sammen med missionæren blandt sine mange hverv også måtte hjælpe de syge eller skadelidte eskimoer, da de hjemlige myndigheder ikke havde fundet anledning til at efterkomme hans gentagne og indtrængende hen-

Johan Petersen.

stillinger om ansættelse af en fast stationeret læge i distriktet – et alment ønske såvel blandt de danske som eskimoerne, der først blev opfyldt i 1945.

Som sekstenårig yngling blev Johan Petersen, østgrønlandernes senere så forguede Ujuát, medlem af den i 1883–85 af Gustav Holm ledede konebådsekspedition til Østgrønland, og fra den tungt lastede konebåd, der roet af vestgrønlandske kvinder sneg sig nordover langs Sydøstgrønlands kyst, så han for første gang fjældene ved Angmagssalik, det land, der skulle blive hans mangeårige virkefelt.

Man håbede at finde hidtil ukendte eskimoer på landet, der lå til bavn, og da ekspeditionen nåede til vejs ende, blev håbet ikke skuffet: Man

fandt i Angmassat den sidste lille rest af Østgrønlands tidligere ret store eskimobefolkning, som da fristede en højst usikker lod: Dødens hånd lå tungt over de sidste østgrønlandske eskimoer, der var truet af den totale udslettelse, som allerede var fuldbyrdet overalt på Østgrønlands kyst fra Peary Land og til syd for Angmagssalik.

Johan Petersen var af grønlandsk æt, og da han meget hurtigt lærte at forstå og tale den østgrønlandske dialekt, der var ret afvigende fra vestgrønlandernes sprog, blev han som ekspeditionens tolk en meget betydende støtte for Gustav Holm, der ikke kunne tale grønlandsk, og som helt og holdent måtte stole på den unge Johans sproglige kunnen for at komme i direkte kontakt med Angmagssaliks eskimoer, der aldrig før havde set en hvid mand eller anet at sådanne fandtes.

Eskimoerne forstod hurtigt, at de hvide mænd var interesserede i deres sagn og trommesange og foredrog dem glædeligt for de fremmede, mens Johan Petersen oversatte sætning for sætning for Gustav Holm, som derved formåede at indsamle et meget betydeligt materiale vedrørende eskimoernes sagnverden og sange, som formentlig ville være gået tabt, hvis Gustav Holm havde haft en mindre energisk og forstående tolk end den unge Johan.

Angmagssalik kolonien blev oprettet i 1894, og Johan Petersen blev af Grønlands Styrelse ansat som handelsbestyrer, et hverv, som blev ham forundt at bestride i mange år. Hans forståelse af eskimoernes tarv og indleven i deres forhold medførte hurtigt, at de fik stor tillid til Johan Petersen, der blev en faderlig ven for de hedenske eskimoer, som han hjalp, så godt han formåede, fremover på den meget vanskelige vej, der fører fra uberørt stenalder-kultur til en europæisk-præget fangstmandstilhværelse.

De årlige forsyninger af proviant og andre nødvendige varer svigtede totalt et par gange i årene efter koloniens oprettelse, hvilket fremkaldte store afsavn for såvel danskerne som eskimoerne, og under disse strenge forhold kneb det nu og da for Johan Petersen at holde modet oppe. Den isolerede tilværelse sled også på hans helbred, og i 1915 så han sig nødsaget til af helbredsgrunde at ansøge om sin afsked fra det meget krævende hverv.

Efter et årelangt ophold i Danmark lokkede hans interesse for koloniens trivsel og eskimoernes tarv ham påny til Angmagssalik for tempo-ært at overtage koloniens ledelse i et par årlange perioder som konstitueret bestyrer af kolonien, der udvikledes i takt med den hurtigt voksende befolkningstilvækst.

Ved oprettelsen af Scoresbysund kolonien i 1924 påtog Johan Petersen sig at følge kolonisterne fra

Angmagssalik til det vældige og for dem ukendte Scoresbysund distrikt samt at forblive der et år for at bidrage, hvad han evnede, til den nye kolonis fremme. Og det var godt det samme, idet kolonisterne under et kort ophold i Island blev smittet af influenza, som kom til så voldsomt udbrud ved deres ankomst til det nye og for dem ukendte fangstområde, at flere gode fangstmænd døde af den hærgende sot og næsten alle blev så syge, at de ikke orkede at gå på fangst. Under disse forhold blev der brug for Johan Petersens initiativ, råd og støtte til de syge og sultende kolonister, hvis ubegrænsede tillid til deres gamle ven medførte, at de holdt ud så godt de kunne, indtil sygdommen havde udraset og fangstmændene igen kunne hjembringe tilstrækkeligt med fangstprodukter til befolkningens ernæring.

Takket være Johan Petersens store opmuntrende indsats blev denne første og hidtil eneste krise i Scoresbysunds historie lykkeligt overstået og Johan Petersen havde befundet sig så godt i Scoresbysund, at han i 1934 påtog sig at administrere kolonien i et år.

I næsten halvtreds år har Johan Petersen på forskellig måde arbejdet for østgrønlandernes fremtid, og alle – såvel danske som østgrønlandere – der kom ham nær, anerkendte ham som en helstøbt, pligtopyldende og retlinet personlighed, der kun havde et eneste mål for sit livsværk: at støtte og hjælpe østgrønlanderne eller andre, der i Østgrønland havde behov for hans usædvanlig store sum af erfaringer i det barske, men skønne land – eller vedrørende dets primitive befolkning.

Hver gang jeg som inspektør for Østgrønland besøgte Angmagssalik eller Scoresbysund kom ældre og yngre østgrønlandere til mig og spurgte: Hvordan har Ujuát det? Og når de hørte, at han stadig havde det godt, lyste deres øjne af glæde, og de talte om ham, og om minderne fra deres samvær med ham, som tilfredse børn om en kærlig fader – hvilket sikkert er et livsresultat blandt østgrønlanderne, som næppe andre danske vil kunne opnå.

Nu er han død, den gamle Johan Petersen, østgrønlandernes kære Ujuát. Han opnåede den høje alder af halvfemsindstyve år og var vel mæt af dage, omend hans livsarbejde havde bragt ham hæder fra de danske myndigheder og megen glæde ved i sin lange arbejdsdag at komme i meget nær berøring med alle østgrønlandere og mange danske, som i Johan Petersens arbejdsår havde haft hverv at udføre i Østgrønland.

Johan Petersens lange og uselviske arbejde for østgrønlanderne og for Danmarks interesser i Østgrønland har utvivlsomt sat så dybe spor, at de næppe vil kunne forsvinde i glemsel, og fremtidens grønlandsmænd vil såvel som nutidens holde hans navn og livsvirke i hævd og ære.

Ejnar Mikkelsen.